

1945, 5. květen. Strakonice. — Vyhláška okresního hejtmana¹ o stanném právu.

V y h l á š k a.

Aby byl zaručen klid, pořádek a bezpečnost osob a majetku, nařizují s okamžitou platností:

1. Převzal jsem vedení okresního úřadu.
2. Organizace Niva,² která je výkonným orgánem Čs. vlády v Košicích, převzala úkol udržeti za každých okolností klid a pořádek a jedná jen s mým souhlasem.

¹ Představitelé zkompromitovaného protektorátního správního aparátu nechtěli své pozice vyklidit dobrovolně. V řadě míst (např. Kladno, Strakonice aj.) se vydávali za zástupce zákonné československé vlády, uzavírali s nacisty dohody, znemožňovali činnost národních výborů a snažili se zabránit revolučnímu vystoupení lidových mas. Zatímco všude na území, kde byla sovětská armáda, se s nimi lid vypořádal poměrně rychle, složitější byla situace na území, obsazeném americkou armádou. V činech americké armády na území Československa je mnoho podivného. 25. března 1945 byla např. nálety amerických letadel zničena pražská Kolben-Daněk a opakovaným náletem na Plzeň 25. dubna — tedy 14 dní před osvobozením města — byly skoro úplně rozbombardovány Škodovy závody. Tyto nálety byly motivovány rozhodně spíše politickými a hospodářskými důvody než vojenskými. Americká armáda, která 30. dubna obsadila Cheb a Aš a potom postupovala jednak směrem na Stříbro a jednak na Klatovy a Domažlice, byla nadšeně vítána jako vojsko přinášející svobodu. Ale již první činnost jejího velení ukazovala, že sleduje jiné cíle než pomoci národní a demokratické revoluci českého lidu. Americké velení např. neuznalo pravomoc plzeňského národního výboru a rozpustilo jej. Teprve po důrazných protestech začalo s ním opět jednat, nikoli však jako s mocenským orgánem nového státu, ale jako s podřízeným orgánem v okupované zemi. Americké velení mu předalo ultimativně následující pokyny, které měl národní výbor na své prvé schůzi projednat:

„1. Struktura správy města: americký velitel, starosta, policejní president a ještě jedna osoba, kterou si vybere sám americký velitel ke spolupráci.

2. Všechny banky zavřít. Předsedové bank nechť přijdou v 5 hodin k americkému veliteli.

3. Vyklidit ulice. Každý, kdo se smí pohybovat venku, musí mít potvrzení od policejního velitele. Jinak smí obyvatelstvo na ulici v určené dvě hodiny denně.

4. Zastavit noviny. Odpovědní redaktoři přijdou v 5 hodin k americkému veliteli.

5. Odevzdat vysílací aparáty, všechny zbraně, fotoaparáty na policejních revírech. Zbraně odevzdají i českoslovenští velitelé a důstojníci (budou jim později vráceny).

6. Poštovní úřad, telefon, telegraf a plzeňský vysílač zatím uzavřít.

Dále: veškerá povolení musí být psána anglicky a česky. Cestování je povoleno jen 6 km od města. Dát americkému velitelství listinu vináren a prodejen lihovin. Nic se nesmí stát německým důstojníkům. Zajištěné osoby předat Američanům k výslechu.“ (K. Bartošek — K. Pichlík, Američané v západních Čechách, str. 70—71.)

Podobně postupovalo americké velení i na jiných místech Československé republiky, které se podařilo americkým jednotkám obsadit (o jednáních, předcházejících vstupu americké armády na území ČSR a pohybu amerických jednotek na území ČSR viz Дж. Эрман, Большая стратегия, Москва 1958, стр. 152—163). Americké velení ustavovalo na osvobozeném československém území Amgoty (tj. orgány vojenské okupační správy) jako na okupovaném nepřátelském území. Přitom neuznávalo orgány lidové moci, rozpouštělo je anebo alespoň jejich činnost úmyslně všemožně brzdilo. Americké velení se ve své činnosti často opíralo o zkompromitované mocenské orgány starého státního aparátu. Tak např. 9. května vydal velitel americké okupační jednotky ve Strakonici kapitán Ender následující vyhlášku: „Okresní hejtmané okresů Strakonice a Písek jsou autoritami veřejné správy, uznanými americkým vojskem pro tuto dobu a všechna oficiální nařízení amerického vojska byla a budou prováděna jejich prostřednictvím do té doby, až nová československá vláda bude organizována a uznána vládou americkou.“ (AÚD KSČ Praha. ÚPV, 1945, kart. čís. 2 — vyhláška byla teprve 15. května 1945 z příkazu předsedy ONV zrušena.) Tímto aktem uznal americký velitel ve Strakonici jako představitele českého lidu starého okresního hejtmana, jehož prvním činem bylo zrušení revolučního národního výboru, který vznikl v ilegalitě. Již 5. května zaslal totiž okresní hejtman Hanousek všem obcím strakonického okresu oběžník, v kterém mimo jiné nařizoval: „V minulých dnech dostaly obce oběžníky začínající slovy: ‚Všem Národním výborům! Hodina našeho osvobození...‘ Podepsán byl za ONV Javorník. Tyto pokyny pozbývají platnosti a nesmí býti podle nich postupováno.“ (AÚD KSČ. Praha. 1945/859.) Tento americkými orgány potvrzený „představitel českého lidu“ vydal 10. května další vyhlášku, ve které mimo jiné nařizoval: „Veškeré záležitosti českých občanů vyřizují čl. úřady k tomu příslušné. Jakékoli intervence ať ústní či písemné u vojenských úřadů americké armády jsou nežádoucí, a proto se zakazují... Dosavadní organizace veřejného práva — hospodářské skupiny, svazy, jednoty atd. — zůstávají nadále beze změny, stejně tak jako jejich představenstva; kdyby z jakýchkoli důvodů bylo třeba změny, nechť místní národní výbor předloží okresnímu úřadu příslušný návrh.“ (K. Bartošek — K. Pichlík, Američané v západních Čechách, fotokopie za str. 88.)

3. Veškeré činy, příčící se stannému právu, hlavně krádeže, loupeže, vraždy, ohrožování osob na zdraví a životu bude potrestáno stanným soudem.

4. Vojenské jednotky budou vybídnuty, aby zůstaly neutrální a nepoužívaly proti českému obyvatelstvu zbraní. Volný průchod a stravování se jim v tom případě zaručuje.

Okresní hejtman:
Jan Hanousek v. r.

An die deutschen Wehrmachtsangehörigen!

Aufruf des K. H. Frank!

An alle Militäreinheiten:

Jedweder Widerstand ist sofort einzustellen, an den Plätzen zu bleiben und die weitere Befehle der Nationalausschüsse abzuwarten!

Der Nationalausschuss fordert euch auf, sich gegen die Bevölkerung jedweder feindlichen Tätigkeit, hauptsächlich der Benützung von Waffen, zu enthalten.

Allen euch wird der freie Durchgang und Verköstigung garantiert.

Der Bezirkshauptmann:
Jan Hanousek v. r.

AÚD KSČ Praha. 1945/859. Tišf. plakát.

[261]

1945, 5. květen. Vlašim. — Vyhláška místního národního výboru o konfiskaci velkostatku a průmyslových podniků německého šlechtice prince K. Auersperga-Breunnera.

Místní národní výbor ve Vlašimi v dohodě se závodní radou velkostatku ve Vlašimi přejímá dnem 5. května 1945 v majetek města Vlašimě bývalé panství prince K. Auersperga-Breunnera včetně všech podniků průmyslových, movitého i nemovitého majetku. Jmenované pro účely hospodářské a kulturní nejširších lidových vrstev.

Karel Auersperg, škůdce a utlačovatel československého pracujícího lidu, po svém útěku do Švýcar bude i nadále paktovati se skrytým fašismem a nacismem a jest veřejným nepřitelem programu, který nám předkládá československá vláda.

Všechn lid v okrese vlašimském nedopustí n i k d y, aby kdokoliv jiný nežli město Vlašim stalo se jako sídlo okresu jediným a nedělitelným vlastníkem býv. majetku jmenovaného národního škůdce a utlačovatele.

Zámek a zámecký park patří našim matkám a dětem, patří naší kultuře a ozdravení národa. Zemědělský závod a průmyslové podniky do rukou závodních rad.

Podobně postupoval i představitel amerického velení v Klatovech. Velitel zdejšího úseku plukovník Reed odmítl uznat představitele nové lidové moci, zejména odmítl podpořit úsilí revolučních orgánů zajistit kolaboranty a provinivší se Němce a odeslat německé uprchlíky z československého území dále do Německa, kam původně směřovali. Ve své vyhlášce příkazoval: „Až do ustavení řádné Československé vlády a vydání rozhodnutí Spojených mocností o osudu uprchlíků a osob bez domova, nesmí být jednotlivci přemísťováni z místa svého nynějšího pobytu, ať jsou české, německé nebo jiné národnosti. Nikdo nesmí být vykázán ze svého nynějšího bytu, ani z města nebo vesnice, kde se zdržuje, bez zvláštního povolení Amerického vojenského velitelství. Každý, kdo by kohokoli obtěžoval, nebo komukoli hrozil v úmyslu, aby ho přiměl k vystěhování, bude přísně potrestán.“ (K. Bartošek — K. Pichlík, Američané v západních Čechách, fotokopie před str. 89.)

² Niva — ilegální odbojová organizace v jihozápadních Čechách orientovaná probenešovsky. V květnových dnech jednotka, která byla vedena bývalými důstojníky, vykonávala strážní službu, zajišťování nacistů a kolaborantů a ochranu jihozápadního pohraničí, osídleného obyvatelstvem německé národnosti.